

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د مليس مرکز مدیریت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف عمومی ریاست

A R

ټولګ نهم

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري.
په بازار کې پرې اخیسته او خرڅونه په کليکه منع ده.
له مس غړو وکو سره قانوني چلند کېږي.

ISBN 978-9926-23-064-2

9 789936 250642 >

Ketabton.com

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزني او د ساینس د مرکز مهمیت د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست

هنر

A R T

نصه ټولگی

د چاپ کال ۱۳۹۰ هـ . ش.

الف

مؤلفان:

سيڊاتور ميجنجيل دهنرونو د ديارتمنت علمي غړی
محمد غالب الله يار د هنرونو د ديارتمنت آمر
علمي او مسلکي اډاپټ:

سيډاتور ميجنجيل دهنرونو د ديارتمنت علمي غړی
د ژبې اډاپټ:

مؤلف محمد سهراب ډيدار

د اډپت مسلکي کمېټه:

پوهنل عبدالهي فرحمند د هنرونو د پوهنځي استاد

د پوهنې وزارت:

غلام محمد راهي د هنر د مضمون ښوونکي

عاطفه شبنم عارفي د هنر د مضمون ښوونکي

دیني، سیاسي او فرهنگي کمیټه:

- مولوي عبدالصبور عربي

- دکتور محمد يوسف نيازی

- حبيب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار د تعليمي نصاب د پراختيا په رياست کې.

د څارنې کمیټه:

- دکتور اسماء الله محقق د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزنې او د ساينس مرکز معين.

- دکتور شېر علي ظريفي د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې مسؤول.

- د سر مؤلف مرستيال عبدالظاهر گلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رئيس.

طرح او ډيزاين:

رحمت الله غفاري

ملي سرو د

دا وطن افغانستان دی دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د ثوري هر بچی يې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی د بـلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو د نـرگمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي هم ایماق، هم پشه بان
دا هیواد به تل ځلېږي لکه لمر پر شنه اسمان
په سینه کې د اسیا به لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهني د وزير پيغام گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکي دی چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولني د اړتياوو له مخې رامنځته کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه بېلې چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي گټورې موضوعگانې پکې زياتې شوي دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعاله ساتل د تدريسي پلان برخه گرځېدلي ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تيارېس شي او د زده کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکفېته ښوونه او روزنه کې پر له پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهني د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برېاوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنه پلي کولو کې خپل مسؤوليت په رښتيني توگه سرته رسوي.

د پوهني وزارت تل زيار کاږي چې د پوهني تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ، د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولني د څرگندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي. په دې ډگر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له موافانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نړي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وپښ کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهني وزير

پراختیا

مخ

سرلیک

۱	په رنگه خپو انځورگري	۱	
۲	د (معاصر) افغانستان د هنر تاریخ	۲	
۳	په مصنوعي موادو پایه کول	۳	
۴	په خټو کې شبکه جوړونه	۴	
۵	د لوبښځ هنر	۵	
۶	د کلبزي ډیزاین او نقاشي	۶	
۷	د لوبښځ معاصر هنر	۷	
۸	له بیکاره کاغذي قطبو لاسي کار جوړول	۸	
۹	د هنري ډیزاینونو کاپي کول	۹	
۱۰	د افغانستان له هنري مؤسسو سره اشنا کیدل	۱۰	

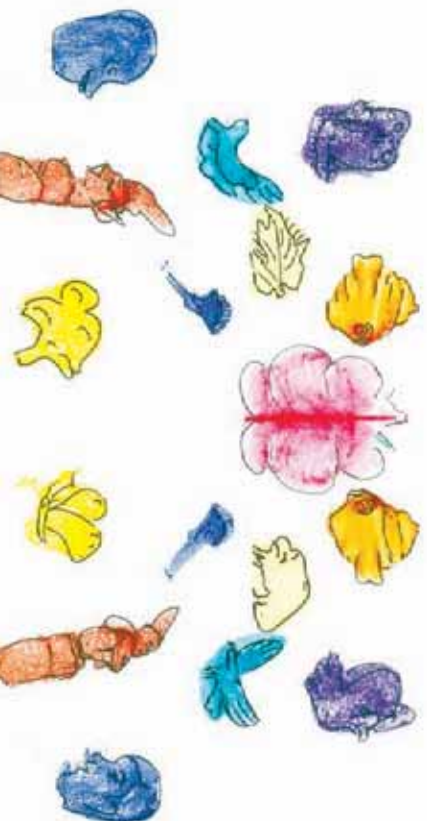
سرلیک	
مخ	
۳۱	له شعر څخه انځورگرې
۳۳	له کمپیوټر سره اشنا کیدل
۳۷	د یوه ساده میناتور کاپي کول
۳۹	د بېلو بېلو سکویونو او گل گنډونو سره اشنا کیدل
۴۳	د یوه ساده گل گنډني جوړول
۴۵	د افغاني هنرمندانو پېژندل
۴۷	د قرآني آیتونو برجسته کول
۴۹	په نقاشۍ کې د (Paint) له پروگرام استفاده
۵۳	د افغانستان له ملي موزیمونو سره اشنا کیدل
۵۵	د منابعو فهرست یا سرچینې

په رنگه خپو انځور گوري ايا تر اوسه مو په رنگه خپو نقاشي کړي ده؟

له نقاشي کولو مخکې خپل کاغذ په خپله خوبښه له مینځ څخه قات کړئ. داسې هم کولی شئ چې کاغذ یو یا څو ځایه قات کړئ. بیا کاغذ بیرته خلاص کړئ او په خپله خوبښه رنگه خپي چې نه ډیرې ټینګې وي او نه اوښلې د کاغذ په یوه قات کېږدئ او بیرته بې قات کړئ او لږ څه فشار ورکړئ. کله چې کاغذ خلاص کړئ و به گورئ چې د پخوانۍ خپي په شان یوه بله خپه د کاغذ په بل مخ بریوتې ده.

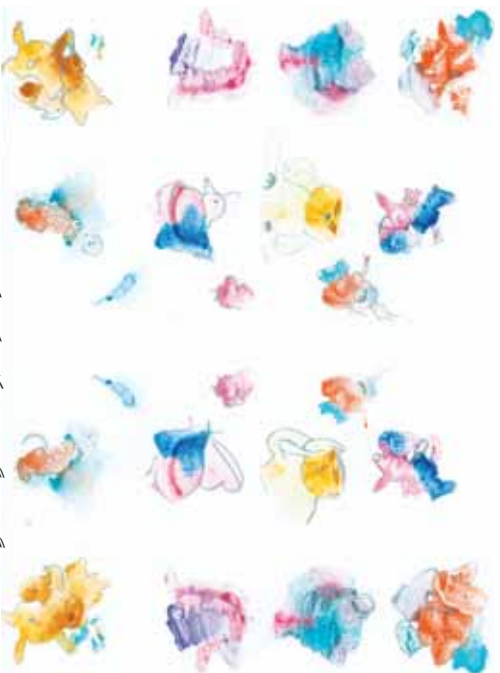
دا کار څو واره په لوبو او وړو خپو د کاغذ په بیلو بیلو برخو تکرار کړئ ترڅو د کاغذ د قات کیدو له امله رنگینې خپي منځ ته راشي. بیا لږ څه صبر وکړئ چې رنگ وچ شي. وچیدو وروسته رنگه خپي له هرې خوا نه وگورئ او په هغې کې بیل بیل شکلونه پیدا کړئ.

او بياني د خپلي خوښي په انځورونو بشپړ کړئ.
هر څومره شکلونه چي په کي پيدا کړئ ستاسي د برياليتوب نښه ده

(۲) تصوير) د خپلي خوښي چي د کافله پرمخ کيړئ او صفحه قات کړئ ترڅو په بل مخ هم هغه خپه په کي ايجاد شي

(۳) تصوير) مړي خو له رنگه چي نه وگورئ او شتا شکلونه په کي پيدا کړئ.
رنگه چي په شتا شکلونو و اوږئ

تمرین
د رنگه خپو شکلونه چي په ناڅاپي ډول ايجاد شوي دي، بشپړ کړئ.

د معاصر افغانستان د هنر تاریخ

د اوسني او پخواني افغانستان په هنري اثارو کې
کوم توپيرونه په ګوته کولی شئ؟

له هندوستان څخه د چاپ د ماشین په راوړلو او د ((ماشین خانې)) (مطبعې) له تاسیس څخه وروسته په کابل کې، د کتابونو، ادبي او تاریخي او نورو رسالو د چاپولو کار پیل شو. د افغانستان لومړنۍ جریده ((شمس النهار)) په ۱۲۵۲ هـ ش کال کې نشر شوه. د مشروطه غوښتونکو د غورځنګ په وخت کې د افغانستان د خلکو په تاریخ، فرهنگ، ادب، کړو اوړو کې لوی بدلونونه څرګند شول چې د هغو له جملې څخه د نويو ښوونځیو تاسیس، د سراج الاخبار د جریدې نشریدل، د دار التالیف تاسیس، د حبیبې ښوونځي تاسیس، د چاپ ډبرینه خونه، د تورو او زنگو ګراف او د درسي کتابونو تالیف ددې سبب شو چې د نوي نسل روښان فکران وروزل شي. ددې بدلون په اوږدو کې د

۱۱- تصویر، نوي د چاپ جوړه

٢) تصویر

٣) تصویر

لویدیځې نړۍ له تخنیکي پرمختګ او د نړۍ له ازادې غوښتونکو بدلونونو سره اړیکې ټینګې شوي؛ د دموکراسۍ په لسیزه کې د افغانستان په معاصر تاریخ کې د استعلادونو د غوړېدو او د علمي او فرهنګي فعالیتونو د سر ته رسولو زمینه برابره شوه. په دې لسیزه کې ادیبانو، څېړونکو او عالمانو خپل آثار د پوهې او هنر نړۍ ته وړاندې کړل. په ۱۳۰۲ هـ ش کال کې د صنایعو ښوونځی تاسیس شو دا لومړنی هنري ښوونځی و چې (نقاشي، مجسمه جوړونه، معماری او...) څانګې یې درلودې چې دا د نويو هنرونو د رامنځ ته کېدو پیل و. په دې مرکزونو کې د هنرمندانو روزنې دې ته لار پرانیستله چې د نړۍ ټولني له غوښتنو سره سم ګرافیک، ټیټر او موسیقۍ ته پراختیا ورکړل شي. په دې مرکزونو کې د فارغانو له خوا د کتابونو د تالیف، د هنر په بیلو څانګو کې د ډول ډول هنري ټارو فعالیت پیل شو. د دې هنرمندانو هنر او هغه هنر ونه چې پخوا په افغانستان کې موجود وو، د هېواد ضرورتونو ته ځواب ورکاوه. په نۍ نړۍ کې د اړیکو نیول او اطلاعاتي رسنۍ ډیر ارزښت لري او بېلې بېلې رسنۍ، لکه: ورځپاڼه، مجله، راډیو، تلوېزيون، انټرنټ د هنرمندانو د هنر د مختلفو څانګو په غاړه وو چې دا هنرمندان د هنرونو په پوهنځي او د صنایعو په ښوونځي کې پر زده کړو او تحصیل بوخت دي، ترڅو هنري اثار طرحه او ستره ورسوي. د مثال په توګه د ګرافیک د څانګې زده کوونکي زده کوي چې په څه ډول نشانونه طراحي کړي او د مختلفو ورځو له پاره پوسترونه جوړ کړي د ادارو، مؤسسو او شرکتونو لپاره پاکټونه او نښانونه جوړکړي، مجلې او ورځپاڼې څه ډول طراحي کړي، د کتابونو پوښونه څه ډول انځور کړي او د فابریکو د محصولاتو لپاره څه ډول کارتنونه ډیزاین کړي. هغه کسان چې د ټیټر په څانګه کې تحصیل کوي، په مرکز او و لایتونو کې د تمثيل په چارو بوخت دي او یا په تلوېزيونو کې تمثلي پارچې وړاندې کوي. ټوکي او فکاهي، هنري ټوټي او له تلوېزيون څخه د هغې وړاندې کول د معاصرې دورې له څانګرتیاوو څخه دي. ځینې هنرمندان د کاریکاتور یا طنزي تصویرونو د انځورونو فعالیت ترسره کوي او د مجلو او د ورځپاڼو لپاره انتقادي تصویرونه انځوروي.

(۴) - تصویر) به روشنی رنگین و بومی
کرجی تصویر

دا فعالیتونه په ځانگړې توگه په بېلو بېلو مذهبي، اقتصادي، اجتماعي او سياسي برخو کې زیات ارزښت پیدا کوي. په شلمه پېړۍ کې په واقعي شکل د نړۍ په ټکنالوژۍ، اړیکو نیولو، په نوي بشپړونه او روزنه او پوهنځیو کې زیات بدلونونه را منځ ته شوي دي. نوي اړتیاوې یې را پیدا کړې دي. په معاصر ژوند کې دا فعالیتونه له هنر سره نږدې اړیکې لري او یا د هنري څانگو له خوا وړاندې کېږي.

د بېلو بېلو څانگو هنرمندانو، لکه: د معماری، نقاشي، گرافیک، تیاتر او موسیقۍ هنرمندانو په نوي دوران کې د ښارونو خپرونو ته بدلون ورکړی دی او د انسانانو په ژوندانه کې خپر بدلونونه راغلي دي.

(۵) تصویر) د معاصرې نقاشي نمونه
په موزیوم کې د سخي صاحب
زارت

۱- تصویر، کتاب په وژرو د ګرانګی طرحه

په نښو وختو کې یو تلويزیوني تبلیغ او جیزاین په اقتصادي چارو کې زیات ارزښت لري او هغه هنرمندان چې دا دنده پر غاړه لري، باید د کارکوولو او د طرحو د وړاندې کولو د پیلو طریقو زده کړه وکړي. سربیره پردې د هنر څېنې څانګې، لکه: ګرافیک، کاریکاتور او سینما نړیواله جنبه لري چې د دې څانګو دهنري اثارو وړاندې کوونکي په نړیوالو سیالیو کې په فرهنگي او هنري چارو بوخت دي. له دې امله ده چې د نوي افغانستان ډیر هنرمندان په نورو هیوادونو کې په هنري فعالیتونو بوخت دي، ځکه چې هنر پوله او سرحد نه پېژني او د انسانانو په روح باندې خپل تاثیر پریږدي. د افغانستان معاصر هنرمندان هڅه کوي چې د افغاني هنر او هنرمندانو په پېژندنه سربیره نړیوال معاصر هنر ته لاره پیدا کړي. او خپل هنر او فرهنگ په نې چوکاټ کې بیان کړي.

تشریح:

- ۱- له کوم معاصر هنر سره مینه لری؟
- ۲- هغه پرسترونه چې په جادو کې یې ونډې، په څیر سره وګورئ؟ هغه په کومو طریقو خپل پیام خپلکونه لیردوي؟
- ۳- د کومو ادارو او موسساتو نښانونه پېژنئ؟ آیا تر اوسه مو د بانکونو نښانونه پاملرنه کړې ده؟
- ۴- د تلويزیون د پروگرامونو په طرحې کې کوم هنرمندان برخه لري؟ د کالپو په طرحې، ډیکور، رڼا اچونه، د موسیقي په انتخاب، لارښوونه او ... پروګرامونو ته پاملرنه وکړئ.
- ۵- د کاریکاتور د طرحې موخه څه ده؟

په مصنوعي موادو ټاپه کول په باطله موادو کوم کارونه سرته رسولی شی؟

سناسي په شاوخواکي داسي مواد وجود لري چي د استفادي وړ نه دي او کولی شو چي د ټاپه کولو لپاره تري گټه واخلو. خپلي شاوخواته بڼه وگورئ هغه مصنوعي مواد چي د ټاپه کولو وړتيا لري، راټول کړئ، لکه: بيکاره تڼي، الين، کبري سستي، سرونښ، د غاښو د کریم ټيمپ، د اورلگيت خالي قطی، او ... او همدارنگه کولی شی چي د اوسپنيزو لوبو او وړو سکو لکه (بوه افغانگي، ۲ افغانگي، ۵ افغانگي) خخه ټاپه جوړه کړئ. د

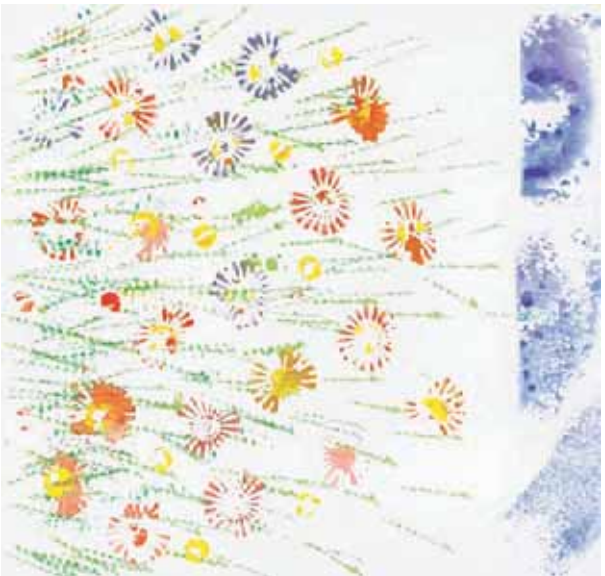
۱) - تصویر) ټاپي په افشا شکل بدلي شوي دي

۱) تصویر) په مختلفو طبعي موادو ټاپه کول (۳) -

۳- تصویر: د بڼکو طرح لپاره له مصنوعي مواد څخه گټه اخیستنه.

۴- تصویر: له مصنوعي موادو څخه د نقاشي تکميل شکل

د اسفنج له توتوم، د کاغذ له وړوکي توتوي او له پلاستيکي کڅوړو څخه په ټاپه کولو کې گټه اخیستل کېږي. له دې موادو څخه په عادي او يا پلاس ټينگ شوي حالت کې کار اخیستل کېږي. هغه په بيلو رنگونو ککر کې او په يوه سپين کاغذي ولگوي او بيا په ډير څير سره ورته وگوري او وروسته د خطو په مرسته نوي شکلونه ترې جوړ کړي.

تمرین:

- ۱- ایا د څو ډیزاینونو له یو ځای کېدو څخه بیل بیل شکلونه جوړولی شئ؟
او د ټاپي په منځ کې نوی ارتباط منځ ته راوړی شی؟
- ۲- له ټاپو څخه په گټه اخیستنه په خپله خوښه انځور وکارئ.

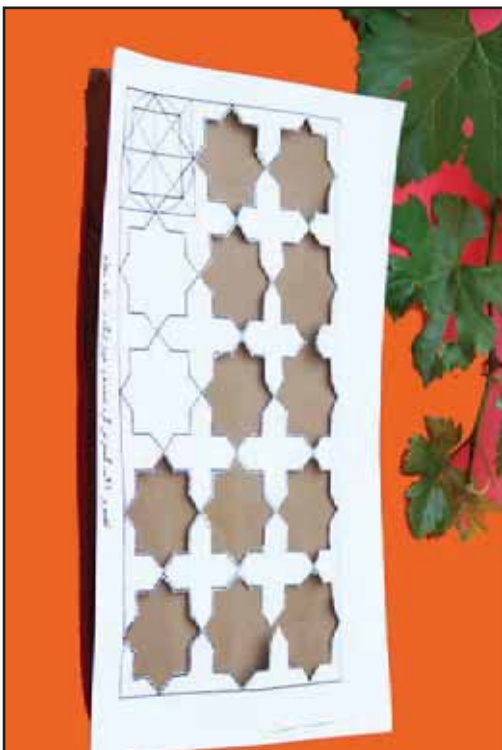
په خټو کې شبکه جوړونه:
 شبکه جوړونه مو په کوم ځای کې لیدلې ده؟
 ستاسې په فکر ولې خلک شبکه جوړوي؟

له اسلامي ډیزاینونو څخه په الهام اخیستلو چې له هغې سره اشناسوي یاست، د خپلې خوښې له ډیزاین څخه یوه شبکه جوړه کړئ. ددې کار لپاره مناسبه اندازه کاغذ چې د یوې تختۍ کاغذ $\frac{1}{4}$ برخه ده.

دختو یوه صفحه د یوه سانتي متر په پنډوالي جوړه کړئ چې ستاسې له ډیزاین سره برابره وي. د هغې د تیارولو لپاره لومړی د خټو صفحه، په لاسو هواره کړئ، وروسته یې د اش گز یا پریوبل شي باندي بنوی (هواره) کړئ.

(۱- تصویر) له خټې څخه تیار شوي ده.

۱) - تصویر) د خټي په صفحه باندې په کاغذ کې ډیزاین کېږدول کېږي.

د خټي له صفحه څخه وروسته، په کاغذ کې انځور شوی ډیزاین د هغې په مخ کېږدی او د خطونو په سر داسې خطونه وپاښی چې په خټه یې ښایي پاتې شي. په لازمو وسیلو په خټه باندې کوم خطونه چې پیداشوي دي د یوې پلاستيکي چارې په واسطه ژور کړی او اضافي خټه ترې پرته کړی. په اخیر کې یې د لاس

۲) - تصویر) ډیزاین د خټي صفحه په انتقال شوی دی او د کارولو وړ دی.

په واسطه بنوی (هواره) کړی، تر وچیدو وروسته شبکه شوی صفحه په داسې رنگو ورنګوئ چې ښکلا یې لارزانه شي.

(۶ - تصویر) د نخي اضافه برخې د خټو له صفحي څخه وړاسي.

(۵ - تصویر) د نخي صفحه ښکلا کاري شوي ده.

۱) - تصوير) شېك، شوي صفحہ رنگہ کرئ
تريخو پشکي شي.

نموني:
د شېکي جوړولو لپاره نور کوم مواد مناسب دي؟ هغه پيدا کړئ او د
شېکي جوړوئ، يوه نمونه جوړه کړئ.

د لویديخ هنر

ايا پوهيږي چې د معاصر هنر رينسي په کومو دورو پوري اړه لري؟

(۱- تصوير) د (رسان پيټوري) کليسا د ميکاتو اتراليا روم ۱۵۲۹ م

رئسانس په لغت کې (بيازيريدلني) ته وايي. داسې ويل کيږي چې ايټالياي هنرمندانو د يونان هنري او لرغوني روم ادبي او هنري طريقو او روشمونو ته مخه وکړه. له همدې امله ددې دوري نقاشي، او مجسمي جوړونې طبيعت ته ورته والی لري. په دې دوره کې ډير مهم هنرمندان لکه ((داوښيچي))، ((ميکل آټي)) او ((رافايل)) دي.

(۲- تصوير) اخيري مانيسام هابوه د يوالي نقاشي ده چې د ((لوتا رود واونيچي)) اثر دی د صومعي په يووالي د راجينو د ژوند کولو ځای ((رسانا ماريا کله مرسته)) د ايټاليا په ميلان کې ۱۴۹۸، ۱۴۹۵ م

۱، ۲، ۳ او ۴ تصويرونو ته پاملرنه وکړئ.

۳- تصویر د رنسانسیمی وکلیت په چت نقاشی د (میلاد) تر ولکنان روم ایټالیا دیو هی نقاشی ۱۵۰۸ تر ۱۲ پوری

په دې دوره کې د انسان د بدن طبیعي تناسبونو، تون (درنگ درجه یا تیزوالی او تن والی) (سیوری او روښنایی) ریاضي، هندسي او پرسپیکتیو (لرې او نیږدې) په نقاشی، مجسمه او معمارۍ کې زیات ارزښت درلود. انسان او د هغو د ښو ښودنه ددې دورې له هنري کارو څخه وه. دا هنري ښې او حالتونه له ایټالیا څخه پورې اروپا ته وغزیدل. د بیلو بیلو هنري څانگو هنرمندانو تر ۱۷ میلادي پیړۍ پورې د رنسانس له دورې څخه تقلید کاوه تر هغې وروسته د ((باروک)) هنرمندانو لکه ((رامبراند)) په نقاشی کې نوې طریقې په ځانګړي ډول له نور او سیوری څخه په ګټه اخیستلو کار پیل کړ. ۵ تصویر ته وګورئ

۴- تصویر د ((آژن مېنرس)) د ((عقلم)) آږ په ولکنان روم ایټالیا کې ۱۵۱۱ میلادي

۵- تصویر) پخيله د نقاش خیره د ((امبرلند))
تر ۱۶۵۹ - ۱۶۶۰ د پاروگ هنر

په ۱۸ ميلادي پيرۍ كې هنرمندانو شاعرانه خيالاتو، ليدنو، عوطفو او احساساتو ته مخه وكړه او پارونكي رنگونه او طراحي يې انځور كړي او رومانيزم يې منځ ته راوړ. درومانيزم مشهور نقاشان ((دولاگروا)) او ((ژايكو)) نومونه د يادولو وړ دي. ۶- تصوير ته وگورئ وروسته د اكاوومي استاذان، لكه: ((انگ)) او ((داويد)) د دويم ځل لپاره د رنسانس دورې ته راوگرځيدل او په هنري موضوعاتو كې يې د (پخوانيسو) طريقو څخه پيروي وكړه او نوي كلاسيزم يې منځ ته راوړ، ۷ او ۸- تصوير ته وگورئ.

نور هنرمندان، لكه: ((ميله)) او ((گرېه)) هغوی نوي طريقې او روشونه كارول او د رومانيزم له شاعرانه خيالاتو او احساساتو څخه تير شول او د هنر له اكاډميكو اصولو څخه يې فاصله ونيوله. دوی په خپلو اثارو كې د خلكو د رېښتيني ژوندانه په انځورولو پيل وكړ. له دې امله د دوی د كار موضوع د كارگرانو ژوند، د كليوالو ژوند او د ټيټې طبقې ټولنه وه او رومانيزم يې منځ ته راوړ.

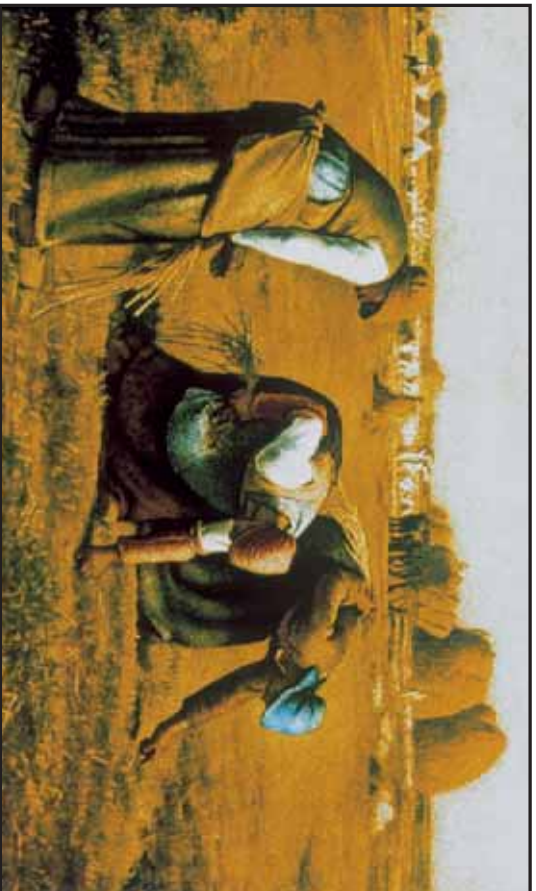
تصويرين:

۶- تصویر) امپراتوري ديوه ((سيور افسر))
ټابلو د ((زريكي)) تر ۱۸۱۵ م رومانيزم هنر

۱- تصویر) دهراس د وروڼی د نقاشی تابلو د
داریکه، لکه په ۱۸۴۷ م وکلاستیم هنر.

۷- تصویر) د وروڼی تابلو د نقاشی د سیله لکه ۱۸۷۵ م د راتلم هنر

- ۱- ددی درس د نقاشی آثار سره مقایسه کړئ.
- ۲- ددی درس په تصویرونو کې کوم توپیرونه وښئ؟

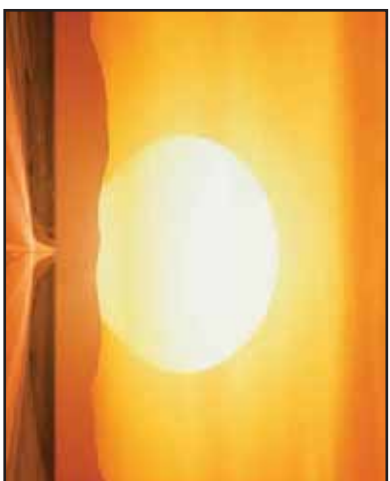
د کليزي ډيزاين او نقاشي تر اوسه مو خو ډوله کليزي ليدلي دي؟

ډيزاينران خو ډوله کليزي لکه جيبې، سرميزې، ديوالي او ... جوړوي ترڅو خلک له هغې څخه گټه واخلي. داکليزي په يوه کال کې د ورځو، اونيو او مياشتو تاريخ راښيي او د بېلو بېلو ډيزو ښکلو ډيزاينونو درلودونکي دي. ډيزاينران د کال د مياشتو او فصلونو اړوند ښکلو تصويرونو، ډيزاينونو او نقاشي شوي انځورونو څخه گټه اخلي.

۱ - تصوير) په مېي کې د ونو پاڼې کوم رنگونه غوره کوي.

۱) تصوير) د لمر د سترگې تودوخه څه ډول په نقاشي کې ښودلی شي.

JULY 1975

WEEK	① MONDAY	② TUESDAY	③ WEDNESDAY	④ THURSDAY	⑤ FRIDAY	⑥ SATURDAY	⑦ SUNDAY
27	30	1	2	3	4	5	6
28	7	8	9	10	11	12	13
29	14	15	16	17	18	19	20
30	21	22	23	24	25	26	27
31	28	29	30	31	1	2	3

۱۸

SAS
SCANDINAVIAN AIRLINES

کومې موزومگانې ناسې د
پسرلي او اورې په فکر کې
اچوي؟ کومې ميوې تاسې ته
منی درپه يادوي؟ د ژمې کومې
منظرې ستاسې په خيال کې
گرځي؟ ناسې يوه کلپزه يا جتري
څه ډول ډيزاين کوي؟
په دې اړه کوم فکر چې ستاسې
په خيال کې گرځي هغه په پام
کې ونيسئ او بيا يې ډيزاين او
انځور کړئ. ستاسې کلپزه په
څلورو فصلو ویشل کېږي او
دولس بېلې بېلې مياشتې لري.

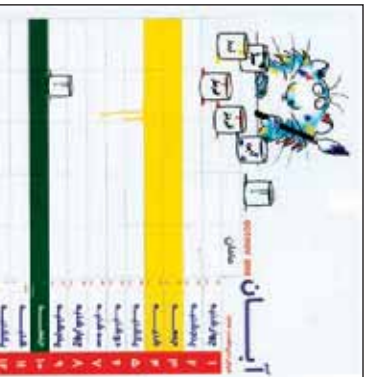

4- تصویر په ایران کې د یوې کلبږې یوه برخه وړان شوی ده.

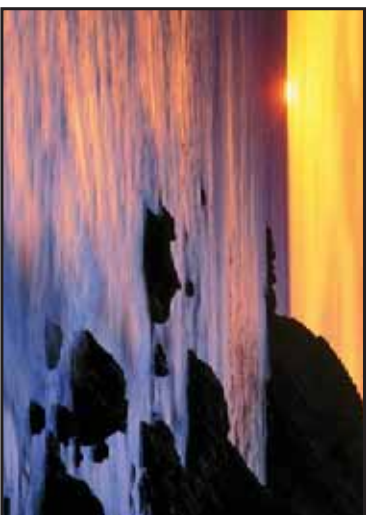
د یوه کال د بندولو لپاره له کومو تقسیم بندیو څخه گټه اخلي؟
 کورننښ وکړئ چې د هر فصل او دولس گونو میاشتو لپاره هغه تصویرونه، ویزاینونه او نقاشي پیدا کړئ چې د هغوی بیانونکي وي.

5- تصویر په امریکا کې وړان شوی کلبږه.

۶- تصویر په ایران کې وړان شوی کلبږه.

طبعي منظرې د کال په مختلفو فصلونو کې څه توپيرونه لري؟

د غرب معاصر هنر

د شلمې پېړۍ په هنرونو پوهېږئ؟

په ۱۹ ميلادي پېړۍ کې مډرن نقاشي غورځنگ د امپرسيونيزم په نوم منځ ته راغی. د فرانسې ځوانو نقاشانو د هنري کارگاه (کارځای) څخه د باندې په نوي طريقه نوي موضوعگانې نقاشي کړې. دې نقاشانو په خپلو اثارو کې د نور او رنگونو پر يوبل باندې د اغېزې کار پيل کړ او ډير تور سيوري يې څنگ ته پرېنسودل. دوي د نقاشي لپاره د ورځې د هر مهال او په ډيره بېره يې رنگه څپې (رکې) کينودې ترڅو نور، رنگ او موضوع په ځانگړو شينو کې تمثيل کړي. لومړي تصور يې ته وگورئ.

۱) تصوير د رود په غاړې منظره د (موت) لمر امپريونيوزم هنر په روغې رنگو ۱۸۸۰ م کال

۱- تصویر د (پیکاسو) نور دکترینم هنر

کوئیزم (هندسي شکلونه تمایل) د شلمې

میلادي پېړۍ مهم هنري غورځنگ دی.

د امپرسیونیستانو پر خلاف چې هغوی په

ځانگړو شیبو کې نور او رنگ ته پاملرنه

لرله، کوئیزم د حجمونو او هندسي ساده

شکلونو د بیلابیلو زاویو د لیدلو په پام کې

نیولو سره نوو ترکیبونو په انځورولو کار پیل

کړ. دوی یوه موضوع له مختلفو زاویو څخه

چیزایښ او طراحي کوله او بیا به یې همدا

تصویرونه یوځای کول، ترڅو وکولی شي له

مختلفو طرفو څخه یې په نقاشۍ کې ونښي.

کوئیزم د طبیعت د تقلید په ځای د لیدني او

ذهني هنر ته مخه وکړه.

۲- تصویر ته وگورئ:

په اروپا کې یو بل چیر مهم او مدرن

هنري غورځنگ اکسپرسیونیزم دی. د

اکسپرسیونیسم هنر مندانو د خپلوعواطفو د

بیانولو له پاره له رنگونو څخه په ذهني ډول

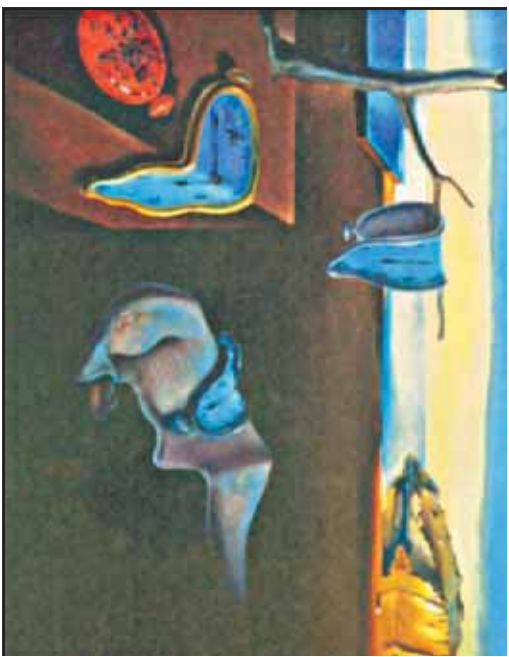
گټه اخیستله. ۳ تصویر وگورئ. دوی درنگو

په تغیرولو، په ششکلونو کې مبالغه او واقعي

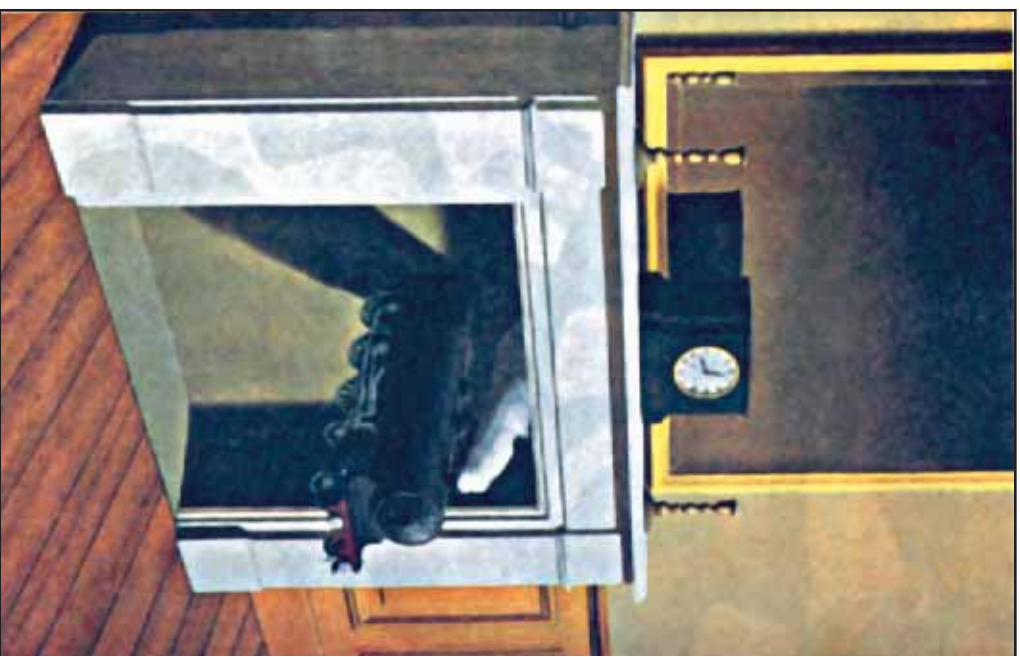
تناسبونو ته تغیر ورکول په موضوعگانو کې د

خپل دروني احساس بیانول پیل کړل.

۳- تصویر (اوپل) د (دومینکي)
اثر روغني رنگ او د شمیرا رنگونه
د اکسپرسیونیزم هنر ۱۸۹۳ م

۴- تصویر (تداوم خطوط) و (طای) اثر رودنی رنگ و سورمالیم ۱۹۳۱ م

۵- تصویر (اثر حرکت وخت) و ((مکتب)) اثر رودنی رنگ و سورمالیم هنر ۱۹۳۸ م

دکورستانو او اکسپرسيونیستانو له تجربو وروسته طبیعت ته ورته ذهني او خیالي تصویرونه په نقاشی، کي ځای پر ځای شول چي د رسانس له دورې څخه د امپرسیونیستانو تر دورې پورې یې رواج درلود. له همدې امله ((انترعوي)) او د سورمالیزم هنرونو ته لاره خلاصه شوه او هنرمندانو له واقعي عالم څخه خیالي او فکري یا ذهني دنیا او خپلې باطني نړۍ ته مخه وکړه.

۴ او ۵ تصویرونه وگورئ. هنرمندانو وروسته موضوعگانې له نقاشی، څخه بیلې کړې او د خطونو او رنگونو په ترکیب یې بیل وکړ او ابسترک هنر یا (تجربدي هنر) یې منځ ته راوړ.

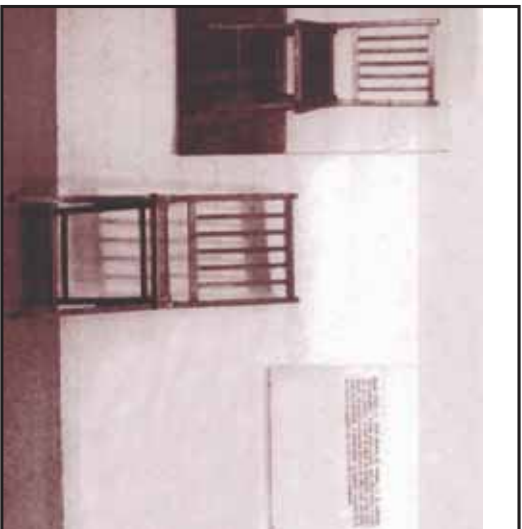
۶ او ۷ تصویر ته پام وکړئ.

له هغه وروسته د شلمې پېړۍ په دویمه نیمایي کې په هنر کې نوي طریقې مطرح شوې. په هنري اثر کې هغه مفهوم د پست مدرن بیل و چې د هنرمند د خیال او فکر څخه یې زیات ارزښت درلود.

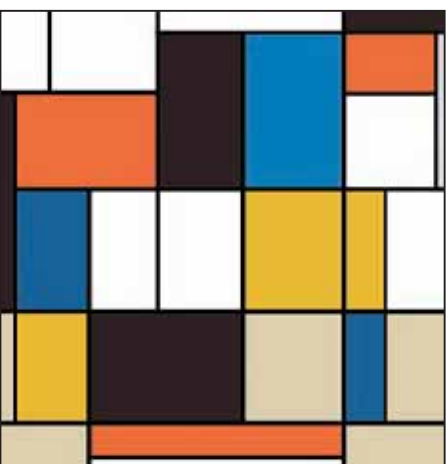
د هنر مند موخه د پست له ملرنیست څخه داوه چې مخاطب فکر کولو او د هنري اثر درک کولو، بیانولو او واقعیت ته متوجه کړي، نو له دې امله په هنري اثر کې د لیدونکي خیال او فکر، موندني له پخوانیو د ورو څخه زیات ارزښت پیدا کړ.

۶- تصویر) و (رکله) اثر د ورج پانچ په کافله په روسی زنگ انتراطی هنر ۱۹۳۸ م

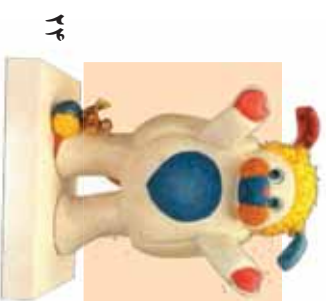
۸- تصویر) یوه چوکۍ، د کوسپت اثر، د چوکي تصویر او لیکنې، د پست ملرن هنر ۱۹۲۵ م

۷- تصویر) ترکیب بڼې د (موندلرمان) اثر، تجزیایي هنر ۱۹۲۰ م

تهرین:

ملرن هنر او پست ملرن هنرونه د سورپالیزم له هنر څخه مخکې هنرونو سره څه توپیر لري؟

له بیکاره کاغذی قطیو خخه د لاسی کار جوړول

په بې کاره قطیو باندي څه کوی؟
آیا کولی شی چې له هغی خخه ابتکاری حجمونه
جوړ کوی؟

زمونږ په شاوخواکي ډیر لوبښي موجود دي چې له هغو خخه د هنري فعالیتونو لپاره گټه واخلو. تر اوسه مو د سیم یا میخ، طبعی، موادو او بیکاره کاغذو خخه بیکلي ابتکاری شکلونه جوړ کړي دي. اوس غواړو چې له مقوا قطیو، لکه: د اور لگید قطی، د میو د اوبو قطی، د کاغذی دسمالونو قطی، د غاښونو د کریم قطی، د چای قطی او ... دا ټول تجربه کړئ. ددی لوست تصویرونو ته پاملرنه وکړئ. د میو د اوبو د قطیو او د کاغذی دسمالونو له قطیو خخه مو پیکم موټر جوړ کړئ دی. ددی لاسی کار مرحلونه پام وکړئ. له بیکاره قطیو خخه د لاسی کار جوړول په دوو طریقو سرته رسولی شی. په لومړی طریقه کې قطی خخه په څنګ کېږدي ترڅو وگورئ چې د کوم شکل د جوړولو لپاره مناسب دي. په دویمه طریقه کې د خپلې خوښې شکل وټاکئ. وروسته د خپلې خوښې د شکل متناسب قطی راټولې کړئ او هغه جوړ کړئ. د مثال په توګه د بیلو بیلو وسیلو، لکه: سرویس، الونګه، بیړی، ګرندی موټر، موټر سیکل او ... وروسته بیا هغه قطی چې تاسې ټاکلي دي چې د جوړېدو لپاره مناسب وي را واخلي، قطی ستاسې د خوښې د

شکل په شان سره وښهلوئ ترڅو ستاسې شکل جوړ شي. کولی شئ د قطبو اضافي برخې په بيايي قطع کړئ او ځينې نورې برخې يې د خپل خوښ شوی شکل په شان جوړې کړئ. (د پيکې موټر د ټيډر تصويرونه پام وکړئ) وروسته يې په رنگه کاغذونو و پوښوئ او يا هغه رنگه کړئ چې ښکلې شي د کار په اخير کې، د موضوع جزئيات جوړ او لاسي کار مو ترټين يا ښکلې کړئ.

۲- تصوير) د لوبو د سوري قطي د ټاټور په شکل بيايي شوی دی

۱- تصوير) پيکاره قطي

۴- تصوير) د قطبو مخونه په رنگه کاغذ پوښل شويدي، شينې او نور جزئيات پورې اضافه شوي دي

۳- تصوير) پيکاره قطي د پيکې موټر په شکل سره ښهول شوي دي

نمونه:

له مقوا قطبو څخه د خپلې خوښې موضوع جوړه او ښکلا ورکړئ.

د هندسي ډيزاينونو کاپي کول

آيا د جام منار د خښتو ډيزاينونه مو ليدلي دي؟

مسلمان هنرمندان له هندسي شکلونو څخه په گټه اخيستنه د بيلو بيلو اثارو په ښکلا کې د ډير زيات مهارت درلودونکي دي.

هندسي ډيزاينونه له هندسي قاعدو سره سم انځورېږي. دا ډيزاينونه د ودانيو د ښکلا لپاره کارول شوي دي، ځکه چې هندسي ډيزاينونه خښتې او کاشي چې د مسطيل او مربع په شان وي، کارول يې اسان دي.

د هندسي شکلونو منظم تکرار چې ديوالونه يې پوښلي دي، ودانيو ته يې ځانگړې ښکلا وربخښلې ده. ځينې ډيزاينونه د هندسي سطحي څخه ترکيب شوي، لکه: مثلثونه، مربع گانې او څو ضلعي او ځينې نور يې د هندسي سطحو له ليکنو سره يو ځای رغلي دي. د جام د منار ډيزاينونه چې په هندسي سطحو جوړ شوي دي په غور وگورئ په هغو کې د ((الحکم الله)) جمله چې په هندسي سطحو کښل شوېده له ليکنې سره مقايسه کړئ. په ټولو طرحو کې د هندسي سطحو او د هغې اخيرني ترکيب ته توجه وکړئ. وگورئ چې هنري ذوق د هندسي له علم سره څه ډول ارتباط پيدا کوي.

د درس له کاغذ څخه په گټه اخیستنه سره هندسي بیل دیزاینونه په ډبل کاغذ او یا مقوا باندې کاپي کړئ وروسته هغه د لاندې دیزاین په شکل رنگه کړئ.

۲ - تصویر) ډبلو بیلو برخو دیزاین رنگ شوي؟

۱ - تصویر) دیزاین د ترس کاغذ په واسطه بلي شوي دي

۳ - تصویر) د هندسي شکلونو دیزاین جوړ شوی دي

ننځون:

- ۱: په کومو تصویرونو کې هندسي شکلونه وښيي؟
- ۲: ستاسې په چاپیریال کې هندسي شکلونه موجود دي، هغه پیدا کړئ او د هغوی نظم ته پاملرنه وکړئ.
- ۳: د یوه ساده هندسي شکل له دیزاین څخه یوه کاپي جوړه کړئ او بیا یې رنگه کړئ.

د افغانستان له هنري موسسو سره اشنا کیدل ایا پوهیږئ چې هنرمندان په کومو موسسو کي تحصیل کوي؟

په افغانستان کې د هنرمندانو د روزلو لپاره د زده کړې بېلې بېلې موسسې شتون لري. د هنر علاقمندان کولی شي په دې مرکزونو کې د هنر په مختلفو څانگو کې تحصیل وکړي چې عبارت دي له:

● **د کابل د صنایعو نفیسه ښوونځی**: د اښوونځي د پروفیسور غلام محمد خان مینګي په وړاندیز په ۱۳۰۲ هـ ش کال کې تاسیس شو، ترڅو علاقه لرونکي پښه ییلو څانګو، لکه: نقاشي، انځورګري، مهندسي، سرامیک، نجاري، اوډل (بافت) طبعي کې تحصیل وکړي. له دې ښوونځي څخه پږ تکره استادان چې په شرق کې یې ساری نه درلود، فارغ شوي دي، لکه: استاد (غوث الدین خان)، استاذ کریم شاه خان استاذ خیر محمد خان عطایي او استاذ خیر محمد خان یاري.

● **د غلام محمد میمنګي ښوونځی**: د اښوونځي د محمد ظاهر شاه د سلطنت په دوران کې د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت په چوکاټ کې جوړ شو. د ظرفو او ښکلو هنرونو یا کورسونو په نوم یادیده چې په لومړنیو وختو کې یوازې انځورګري په کې تدریس کېدله وروسته بیا دا ښوونځی د غلام محمد میمنګي په نوم ونومول شو چې بیلې بیلې هنري څانګې، لکه: مجسمه جوړونه، میټلوري په هغې باندې ورزېلي شوي. په دې ښوونځي کې د استاد خیر محمد خان عطایي او استاد خیر محمد خان یاري په څیر پږ زده کوونکي وروزل شول.

● **د ښکلو هنرونو پوهنځی**: د ښکلو هنرونو د پلارتمنت په لومړنیو وختو کې د ادبیاتو د پوهنځي په چوکاټ کې د سردار محمد داود خان د جمهوریت په دوران کې تاسیس شو. په ۱۳۶۳ هـ ش کال کې د کابل پوهنتون د ادبیاتو له پوهنځي څخه جلا او د ښکلو هنرونو د پوهنځي په نوم ونومول شو. په دې پوهنځي کې د نقاشی، گرافیک، تیاتر، موسیقی او د مجسمې جوړونې د پلارتمنت په شتون

لري چې ډېر تکړه او تجربه لرونکي استاذان د هنر په پلټلو څانگو کې د شاگردانو په روزنه بوخت دي.

● **د کابل د خراباتو ښوونځي:** دا ښوونځي د لومړي ځل لپاره د اصلي افغاني موسيقي د زده کړې لپاره د استاد قاسم افغان، استاد غلام حسين، قربان علي خان او استاد پياراخان لخوا د موسيقي د زده کړې لپاره تاسيس شو. په دې ښوونځي کې زده کوونکو د اواز ويل، د موسيقي د آکو غږول په مسلکي ډول زده کول ترڅو په جشتمونو، دولتي او رسمي محفلونو او د ولسونو د خوښيو په مراسمو کې گډون وکړي او خپل هنر د خلکو خدمت ته وړاندې کړي لکه استاد قاسم چې په يوه بيت کې داسې وایي:

گر ندانسی غیرت افغانی ام چون به میدان آمدی می دانی ام
چې وروسته استاد رحيم بخش دا شعر په کلاسيک ډول ويلې دي، د دې مکتب زده کوونکو د افغانی، اصیل هنر لپاره ستري وياړني تر لاسه کړي دي. په ځانگړي ډول استاد محمد حسين سرآهنگ د موسيقي د بابا لقب، د موسيقي د سرتاج لقب د هندوستان د سترو استادانو لخوا گټلی دی.

● **د موزیک لیسسه:** د لومړي ځل لپاره په افغانستان کې د موسيقي رسمي لیسسه ده چې د پوهنې وزارت په چوکاټ کې په ۱۳۵۳ هـ ش کال کې د سردار محمد داود خان د حکومت په دوران کې تاسیس شوه. په دې لیسسه کې سرریزه په عالي موسيقي نور مضمونونه، لکه: ساینس، اجتماعات، ادبیات هم تدریس کيږي. د موسيقي په برخه کې نامتو استادان، لکه: استاد فقير محمد ننگیالی، استاد اسماعیل عظیمي او استاد سلیم سرمست موسيقي په علمي توگه تدریس کوله. د دې لیسې زده کوونکو په ډلیزو ترانو کې چې د ملي ټلویزیون څخه به ښودل کیدي، گډون درلود. په دې لیسسه کې کلاسيکه موسيقي هم تدریس کیده.

تعمیرین:

- ۱ - آیا پوهنځی چې په راډیو ټلویزیون کې کوم هنرمندان مرسته کوي؟
- ۲ - د هغو کسانو ترمنځ چې د خپلې علاقې له مخې هنر سرته رسوي او هغه کسان چې له هنري ښوونځي څخه فارغ شوي وي کوم توپيرونه لري؟
- ۳ - هغه څوک چې د هنري ښوونځیو څخه فاضلې کوم کارونه سرته رسوي؟

له شعر څخه انځور گړي

د يو د استان يا د يو ښکلي شعر له اوريدو وروسته څه احساس درته پيدا کېږي او کوم تصويرونه مو په ذهن کې درگرځي؟

کله چې د غزو او د هغو د لمنو، گالاتو، دښتو، وگړو، وطن او ... په هکله يو شعر اورو، داسې احساس کوو چې په هغه فضا کې عملاً شتون لرو يا ددې وگړو او شیانو سره اړيکه لرو. دا خيالونه کولی شو چې د انځورونو په بڼه بيان کړو. په دې ترتيب سره هر وگړی کولی شي چې د خصلونو، شکلونو او رنگونو په ژبه خپل احساس نوروته بيان کړي. هغه تصويرونه چې د يوه شعر د لوستلو څخه ستاسې په ذهن کې درگرځي، په خپله خوښه رسامې کړئ. وروسته هغه رنگونه چې د شعر له فضا سره همغږي کوي، په هغه بې رنگه کړئ، خپل کارته په غور سره وگورئ او فکر وکړئ چې نور کوم شیان پرې اضافه کړئ چې د شعر له فضا سره زياته همغږي پيدا کړي او هر څه مو چې د شعر په هکله په فکر کې گرځي، پرې زيات بې کړئ ترڅو ستاسې تصوير شعر ته ورنيږدې شي.

(۱- تصویر از شعر شجوه نقاشی د افشعی آری)

تمرین:

برشعر چي تاسي ته په زړه پوري وي، انتخاب کړئ او بيا له خپل ښوونکي سره مشوره وکړئ، يو تصوير انځور کړئ چې د شعر مفهوم د شکونو او رنگونو په بڼه بيان کړي.

له کمپیوټر سره آشنایي ایا تراوسه مو په کمپیوټر کار کړی دی؟

کمپیوټر هغه دستگاه ده چې د برېښنا (برق) پواسطه کارکوي چې مختلف امکانات لري، لکه: دمتننو لیکل، انځورگرې، وېزاینونه او د نقاشي بیلې بیلې موضوعگانې په دې دستگاه باندې په سادګۍ او ډیره چټکۍ سره سرته رسېږي. دا دستگاه له دوو برخو څخه SOFTWARE او HARDWARE جوړ شوي ده. د کمپیوټر HARDWARE مختلفې برخې لري چې یوه له بله سره نښتي یا وصل شوي دي لکه کیس (CASE)، مانیتور (MONITOR)، یا هغه صفحه چې د ټلویزیون صفحه ته ورته ده، د کیبورد صفحه (KEYBOARD) چې د ټایپ صفحه ته ورته ده د (لیکلو او د مختلفو عملیاتو لپاره استعمالېږي) او موس (MOUSE) چې د یوې وړې دستگاه په مخ (پد) PAD د کیبورد ترڅنګ قرار لري. د هغې د تڼیو په کې کارولو سره کولی شو چې د مانیتور په صفحه هره علامه فعاله کړو. د CURSOR چې د مانیتور پر مخ حرکت کوي، د موس (MOUSE) سره اړیکه لري او موس ته د حرکت ورکولو په نتیجه کې کولی شو چې د ځای ښود

علامي COURSER ته تغيير ورکړو او د فعاليت سرته رسولو ځای، لکه: (د خط ایستل) په نښه یا مشخص کړو. د موس د تڼيو کښيکارل د کلک Click په نوم يادېږي. په معمولي ډول د موس د کښي خوا اوښی خوا ته د (کښ کلک او ښی کلک) په نومونو يادېږي.

د ځښي نورو فعاليتونو سرته رسولو لپاره لازمه ده چې ته دوه واره کلک شي چې ډبل کلک ورته وايي.

(SOFTWARE) په کمپيوټر کې مختلف پروگرامونه شته چې په دستگاه کې وجود لري او په هره يوه کې کولی شو ځانگړي کارونه سرته ورسوو، لکه: (PAINT) پروگرام چې د رسامی او نقاشی لپاره کارول کېږي چې د ويندوز (WINDOWS) يا د کمپيوټر اصلي پروگرام سره مل دی. کله چې په کمپيوټر کار کوو، نو لومړی باید هغه روښانه کړو، د کمپيوټر روښانه کېدل د کيس پرمخ ته، او د مانيټور پرمخ ته، بلدي سرته رسيږي. کله چې کمپيوټر روښانه کوئ، د ويندوز XP په اتمانيک ډول شروع کېږي او د (WELCOME) صفحه څرگنديږي.

پورته (۱- تصوير) د کمپيوټر مختلفي برخي

۱) - تصویر) د کیبورد صفحه

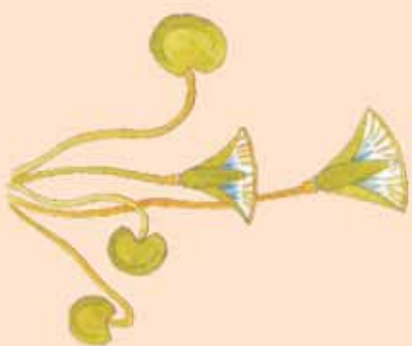
وروسته (DESKTOP) خرگندلېږي دا هغه ځای دی چې کولی شو په بیلو بیلو پروگرامونو باندې کار وکړو. یو شمیر ایکونونه (Icon) د ديسک ټاپ په مخ لیدل کېږي دا په هغه پروگرامونو پورې اړه لري چې په کمپیوټر کې نصب شوي دي او په هر یوه یې چې کلیک کړئ فعالېږي. په دې سربیره دا ایکونونه د ستارټ (START) په تڼۍ پیل کولی شو. د ستارټ د تڼۍ په کلیک کولو سره د پروگرامونو جدول خلاصېږي او د ځای نښود (CURSOR) علامه په هر یوه باندې باید وساتلې، نو یو بل پروگرام خلاصېږي. هر پروگرام مو چې خوښ وي کول شی د هغې فضا ته ننوځئ په هغې کې یوه کرکۍ خلاصېږي چې ځانگړي امکانات لري. د کار تر تمامیدو وروسته کیبورد باید مړ کړئ. د کمپیوټر د مړه کولو لپاره

ضرور ده چي د ويندوز له XP څخه خارج شي.
ددې کار لپاره بايد د ستارټ مينو ته ننوزئ چې په لاندیني برخه کې بې
(TURN OFF COMPUTER) ليکل شوی دی هغه کليک کړئ.
يوه وړه کړئ، خلاصیږي د هغې په منځ کې د (TURN OFF COMPUTER)
تنې ده هغه کليک کړئ چې ويندوز XP وترل شي او کمپیوتر مړ شي.

تعمیر:
په ټولنیزون کې د کمپیوتر د زده کړې پروگرام ته وگورئ او د هغه په هکله سره
وڅېړئ.

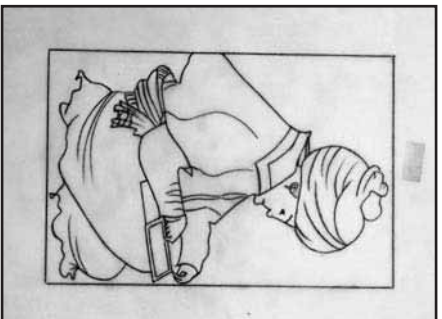

د یوې ساده میناتورې کاپي کول آیا کولی شئ چې د ترس کاغذ پرته یوه کاپي جوړه کړئ؟

په اتم ټولګي کې له میناتورۍ سره اشنا شوي یاست، څه ډول کولی شي چې د یوه ساده میناتور څخه کاپي جوړه کړئ او د خپلې خوښې میناتور وټاکئ. په غور سره د میناتور تصویر، خطونو، ډیزاینونو او رنگونو ته وګورئ. تر اوسه مو د یوې طرحې او مختلفو ډیزاینونو د کاپي کولو لپاره د ترس له کاغذ څخه ګټه اخیستي ده؟

اوس هڅه وکړئ چې له ترس کاغذ پرته، لومړی هر شکل ته په څیر وګورئ او وروسته هغه څه چې وینئ په ډیر زغم سره کاپي کړئ. یوه ټوټه کاغذ د میناتور د کاغذ په اندازه راواخلئ او لومړی د شکل لویه برخه په هغه څه چې ستاسې په نظر لوی ښکاري د اصلي طرحې په شان انځور کړئ او وروسته یې د کوچنیو شکلو په انځورولو پیل وکړئ او هڅه وکړئ چې داصلي طرحې په شان یې وکارئ او خپل انځور تکمیل کړئ. جوړه شوي طرحه په شکاشیپ د میز په مخ او یا د رسامۍ د تختې په مخ ونښلئ. بیا نو رنگونه د اصلي طرحې د رنگونو په شان ترکیب کړئ او

همیشه په یاد ولریږئ کله چې رنگونه کاروئ، ترڅو پورې چې یو رنگ وچ شوی نه وي بل رنگ په هغې باندې مه کاروئ، ترڅو وکولی شئ چې د رسم جزئیات په ښه شان پکې ځای پر ځای کړئ. د کار له خلاصیدو وروسته کاغذ د میز له سر اویا د رسامی له تختې څخه جلا کړئ او په یوه نښینه یې په چوکاټ کې وساتئ؛ له روښانه څخه د تیاره کیدو په لور یې کاپي کړئ.

۲- تصویر) طرحه د نرس کاغذ کاپي شوي ده.

۱- تصویر) دا میناتور د کمال الدین بهزاد اثر دی.

۴- تصویر) د تصویر رنگه شوي برخې

۳- تصویر) طرحه بل کاغذ ته کاپي شوي ده.

نمونه
له یوې ساده میناتور څخه کاپي کړئ.

د بېلو بېلو سکویونو او گل گڼدنو سره اشنا کیدل ایا پوهیږئ چې په تکه باندي گلدوزي خوډه لرغوتیا لري؟

(تصویر ۱)

د صفویانو په دوره کې افغاني او ایرانی سکویونو ځانگړی ظرافت درلود چې نړیوال شهرت یې تر لاسه کړی و. د کندهار او هرات سکویونه امکان لري د هغې دورې محصول وي. په تاسف سره باید ووايو چې ماشيني گل گڼدنې، لاسي سکویونه له دود څخه غورځولي دي. په ننۍ نړۍ کې سکوی او گل گڼدو د هنري ځانگړو یوه دورنيزه برخه ده چې په زیاترو سیمو کې یې ارزښت د پاملرنې وړ دي گل گڼدنه هغه هنر دی چې په افغانانو کې له ډیرو پخوانیو زمانو څخه رواج لري چې په ځانگړي بڼه کلا او ظرافت ترسره کېږي.

سر سیمونو، جای نمازونو، شالونو،

خولی، او د اس او اوبن د سر د ښکلا لپاره گټه ترې اخیستل کېږي. د گل گڼېني طریقي په درو برخو ویشل کېږي. په اوله طریقه کې ټوله د رخت ټوټه په رنگارنگ تقصیرونو پوښل کېږي. لومړیو تصویرونو ته پاملرنه وکړئ. په دویمه طریقه کې د رخت د ټوټې یوه برخه گڼل کېږي چې د گل گڼېني او د رخت د ځمکې د ښکلا اړیکه په رنگ او ډیزاین کې منځ ته راوړي. دویم تصویر ته وگورئ. دریمه طریقه ددې هنر پر مختلفي نمونه ده چې بیل بیل ډولونه لري، لکه: په رگراف کې گڼېنه ((چې یوه اندازه بوده او ستنه د باندي را وباسي او په ظریفو بخښو بې گڼېني او د هغې په شاوخوا باندي گل گڼېنه کوي چې یو نوي ډیزاین مینځ ته راشي. د رگراف گڼېني نموني په دریم تصویر کې وگورئ.

(۱- تصویر) د پهلوان گڼېنه

۳- تصویر په سنڌو گراف ګڼلپه

د گل ګڼلپه لپاره د مختلفو ټوکرونو، د ورښممو او سنډو له تارو څخه ګټه اخیستل کېږي. که چېرې ښکلي او تازه وي د طلايي رنگه او تقریبي رنگه ورښممو او سنډو څخه دې استفاده وشي چې په نتیجه کې به یو ارزښتناک اثر پر لاس راشي. په څلورم او پنځم شکل کې د طلايي ورښممو او تقریبي سنډو دوو نمونو ته پاملرنه وکړئ.

(۳ تصویر) په مخمل تیره ګڼلپه

څیر مهم ټکي په گل ګڼلو کې د هغې کیفیت، طرح، دیزاین او رنگونه دي چې په څیر ظرافت سره باید سرته ورسېږي او دیزاینونه یې په دوو ډلو ویشل کېږي، لومړی د ګلاتو، وښو، حیواناتو، انسانانو په ځانګړي ډول د ناوي او زوم د کالیو انځورونه په ۶ تصویر کې وګورئ. په دویمه ډله کې هندسي شکلونه ترسترګو کېږي. سربیره پردې کله

(۴- تصویر) په تافته ټلدي، په طلايي رنگ سګوې

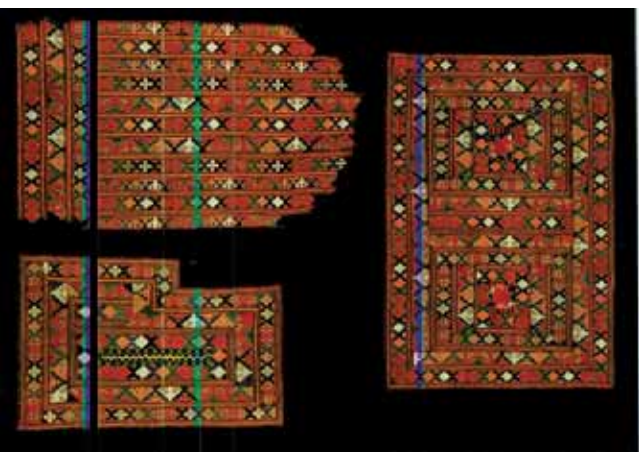
د ناوي شال په ۱۲ سیرۍ کې

کله د طرحو په منځ کې لیکنې هم گڼل کېږي. ۷ تصویر ته په څېر وگرځوئ. دا د سکوی یوه په زړه پورې نمونه ده چې په ننیو وختوکې د مسلمانانو ترمنځ فکلور ریک دود دی. دا نمونه د قران کریم یو آیات دی چې د معظمي کعبې په پرده په طلايي رنگه ورښئمو او سنلو په تور مخمل په برجسته توگه گڼل شوی دی.

۸- تصویر) د کعبې شریفې ډبردي برخې گڼل شوی د قران کریم آیات

۷- تصویر) په هندسي شکلونو بلوڅي هنرین

۴۲

تعمیرین:
د گل گڼدنیو ه نمونه پیناگرځئ او د هغه د رنگ، ډیزاین او د گڼدلو طریقه سره پرتله کړئ.

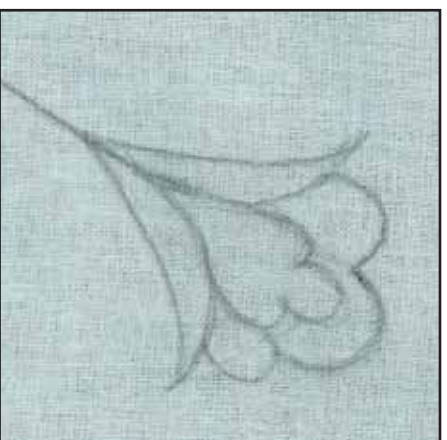

د يوه ساده سکوی (گل گنډ) جوړول تر اوسه مو د سکوی خو نموني جوړي کړي دي؟

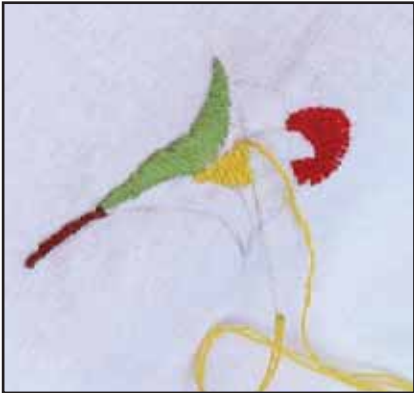
د رخت د مختلفو ټوټو دښکلا لپاره له گل گنډونو څخه استفاده وکړئ.
گل گنډل په بيلو طريقو سرته رسېږي. تاسې کولی شئ چې د يوې
ټوټې رخت د ښکلا لپاره د سکوی يوه طريقه انتخاب کړئ. د طرحې د
نقلولو طريقې هم خورا زياتې دي. ماهر گل گنډونکی د طرحې له انتقال
پرته د رخت پر ټوټه باندې بيل بيل ټوټيزاينونه سکوی کولی شي او هغه

۱- تصوير) په رخت باندې گل گنډ جوړ شوی دی

۱- تصوير) په رخت باندې گل گنډ جوړ شوی دی

۳۱ - تصویر) د طرحې د مختلفو برخو وکیلو

۳۲ - تصویر) تیار شوی گل گند

څوک چې دغه مهارت نلري، هغوی د کاربن پیپر یا د طرحې د خطونو په سوري کولو باندې د خاورو یا د سکرو میدگي اچوي، ترڅو د رخت پرمخ یې نښې پاتې شي. د گل گندلو د سرته رسولو لپاره، د رخت ټاکل شوي طرحه، رنگه سنډه یا ورنښم او د رخت د کلک نیولو لپاره یوه کارگاه تیاره کړئ.

لومړی طرحه د کاربن پیپر او یا د طرحې د سوري کیدو له لارې رخت ته ورنقل کړئ. بیا طرحه په چپه گڼڼه ډکه کړئ چې دیزاین منظم شي. ددې لپاره چې طرحه مو ښکلي شي د سرو سنډو او یا د ورنښمو په واسطه د هغې د منځنۍ برخې د وکیلو هڅه وکړئ. په دې ډول طرحه له رنگ څخه ډکه او ښکلې کیږي. په وکیلو کې یې کورښښ وکړئ چې ستنې په منظم ډول د یوې او بلې په څنګ ولگېږي او د کار هیڅ ځای خالي پاتې نه شي او د طرحې سطحه په رنگه سنډو یا ورنښمو وربښل شي.

د کار په پای کې لازمه ده چې د رخت څلور خواوې قات او وېي گڼوئ چې د وخت په تیریدو یې تارونه راوڼه وزي. جوړ شوی گل گنده کولی شي په چوکاټ کې وساتئ او یا هغه د بالښت، دستکول، کالیو او ... لپاره وکاروئ. او هم کولی شي په دې کار، بالښت، روحاني، د میز پوښ، د کمیس ټیټر، د لستونو خولې، لمن او داسې نوروته ښکلا ور وربخښئ.

تعمیرین:
یوه طرحه انتخاب کړئ او په هغې کې گل گڼڼه وکړئ.

د افغاني هنرمندانو پيژندنه

د معاصر افغاني هنرمندانو د اثارو نمونې مو ليدلي دي؟

استاذ کریم شاه خان:

کریم شاه خان په ۱۲۹۸ هـ ش کال کې د کابل په ښار کې د خپل ژوندانه لومړنی ورځنی پیل کړي. استاذ خپلې زده کړې په عیادیه کې سرته رسولې او د رسامۍ هنر یې د صنایعو په ښوونځي کې زده کړ. استاذ کریم شاه خان له ښوونځي څخه تر خلاصیدو وروسته د ښوونکي مقدسه دنده تر لاسه کړه چې څلویښت کاله یې په پوره ایماندارۍ او اخلاص دغه دنده ترسره کړه او د رسامۍ د هنر د تدریس له لارې یې ډیر زده کوونکي وروزل. استاذ د ډیرو عالي اخلاقو او ډیر ښه هنر خاوند و.

دده هنري کارونه د ریالیزم په سبک برابر وو چې پر طبیعي منظرو سربیره د څارویو او الوتونکو په سکیچ کولو کې یې ځانگړی استعداد او لیاقت درلود. استاد یو کتاب چې د وحشي او اهلي حیواناتو او الوتونکو انځورونه و، تالیف کړ چې په ۱۳۳۲ تر ۱۳۳۳ هـ ش کلونو کې د صنایعو د ښوونځي، لخوا طرح او ډیزاین شو او د پوهني وزارت لخوا چاپ شو. استاذ د شپيتمې کاليزې په اخيرو او د ډاکټر نجيب الله د حکومت په پای کې په کابل کې له دې فاني نړۍ څخه سترگې پټې کړې.

استاد شبنم:

استاذغلام محى الدين شبنم د عبدالرحمن زوى په ۱۳۱۴ هـ ش كال كې د غزني په مركز كې وزېږېد. د ابتدايي او ثانوي زده كړو له ترسره كولو وروسته يې خپل ليسانس د فابرين له هيواد څخه لاس ته راوړ او بېرته وطن ته راستون شو. استاد شبنم د لومړى ځل لپاره د كابل په دارالمعلمين كې د هنر د ښوونكي په حيث مقرر شو. د خدمت په ۳۹ كلنه دوره كې د خپلو شاگردانو او كاري انديو لاندو لپاره زړه سوانده اوښه ښوونكى و. ده د خدمت په دوره كې د ملاحظي وړ وياړني، لكه: ښانونه، مالونه، تقدير نامې ترلاسه كړيدي. استاد شبنم په ابتكاري اړت كې د افغانستان د هنر يو غښتلى او وړلى شخصيت و چې ډير اثار لري. سربيره پر هنري كارو د هنر په هكله تاليفات هم لري. د ځوانانو لپاره د نقاشي د تدريس رهنما چې په ۱۳۸۰ هـ ش كال كې چاپ شويده او بل كتاب يې نقاشان معاصر افغانستان چې په ۱۳۸۱ هـ ش كال كې د هجرت په دوره كې چاپ شوى دى، دده د تاليفاتو له جملي څخه دي.

نومړين:

د خپل چاپېريال له الوتونكو څخه يو سكيچ كړئ.

د قرآني آیتونو بر جسته کول

آیا تر اوسه مو ډبریني او خټیني لرغوني لوحې لیدلي دي؟
دا لوحې مو په کوم ځای کې لیدلي دي؟

زموږ په گران هیواد کې ډبریني لوحې په ښکلو ډبر ایتونو او یا په اسلامي خطونو ښکلې شوي دي. پخوانۍ ودانۍ په ښکلو ډبر ایتونو په ځانگړي ډول په جوړماتو کې کارول شوي دي. د اسلامي خطونو څخه په گټه اخیستنه په ودانیو باندې د قرآني آیتونو لیکنې د ښکلا، تبرک او د لوی خدای (ﷻ) د ذکر لپاره دي. تاسې هم کولی شئ چې د خپل هیواد د نامتو خطاطانو لیکنې پیدا کړئ او د هغو له مخې یوه ښکلې خټینه لوحه د خپل کور د ښکلا لپاره جوړه کړئ. لومړی د ښکلې خط یوه نمونه پیدا کړئ. د قرآن کریم د آیاتونو د جوړولو په وخت کې باید اودس وکړئ. د خطونو څنلې په ډیر غور په بیاني

(۱) تصویر) طرحه د سنجي مصلحي په نقل شویده.

(۱) تصویر) خټکه او مصلحه جوړه ده

غورځي کړئ او هغه وکړئ چې د ليکنې ځای په منظم ډول قطع او د ليکنې ځای خالي شي. تياره شوي طرحه د ختینې لوحې په سرچې ۲ سانتي متره قطر ولري، کېږدئ او کاغذي طرحه د سنجاق په واسطه په خټه کې کلکه کړئ. د ليکنې ځایونه په یو شي چې نوکه یې ډیره ظرفیه وي، په ډیر غور او دقت ژور کړئ بیا کلک شوی کاغذ د لوحې له مخې پورته کړئ، وروسته له هغې د یوه سانتي متر په اندازه اضافي خټه ترې وباسئ چې لیکنه برجسته شي. بیا د ليکنې څنډې بڼوی یا صافي کړئ او پرېږدئ چې د خټو لورحه وچه شي. که خوښه مو شوه، نو تر وچیدو وروسته کولی شئ هغه رنگه کړئ او په هغې باندې ونس ووهئ چې ځلانده شي.

۱) تصویر، جوړه شوی صفحه هواره او بڼوی کړئ.

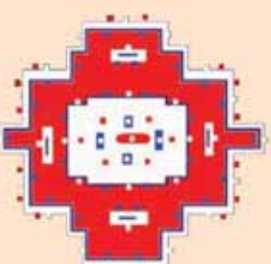
۲) تصویر، اضافي خټه له صفحې وباسئ.

نمونې:
د اسلامي خطونو یوه ساده او بڼکلي نمونه په برجسته توګه جوړه کړئ او هغه په رنگونو بڼکلي کړئ.

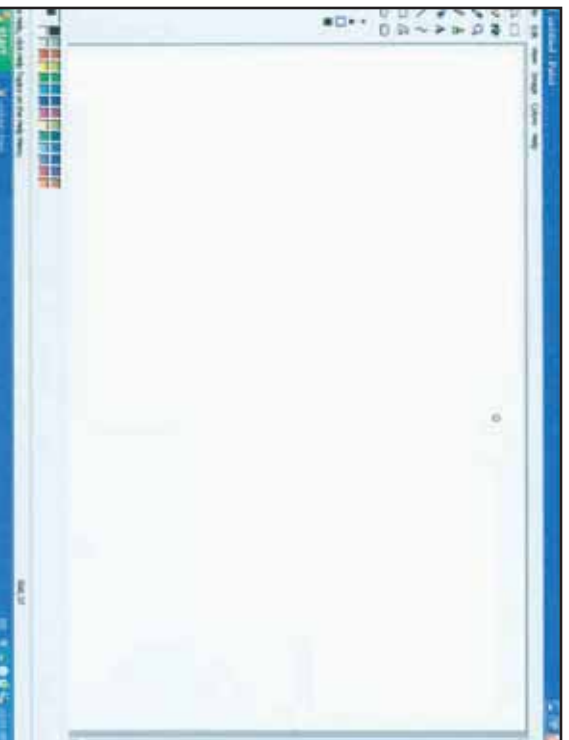
په نقاشي کې له (PAINT) پروگرام څخه گټه اخیستنه

تاسي کولی شئ چې په کمپیوټر نقاشي وکړئ؟

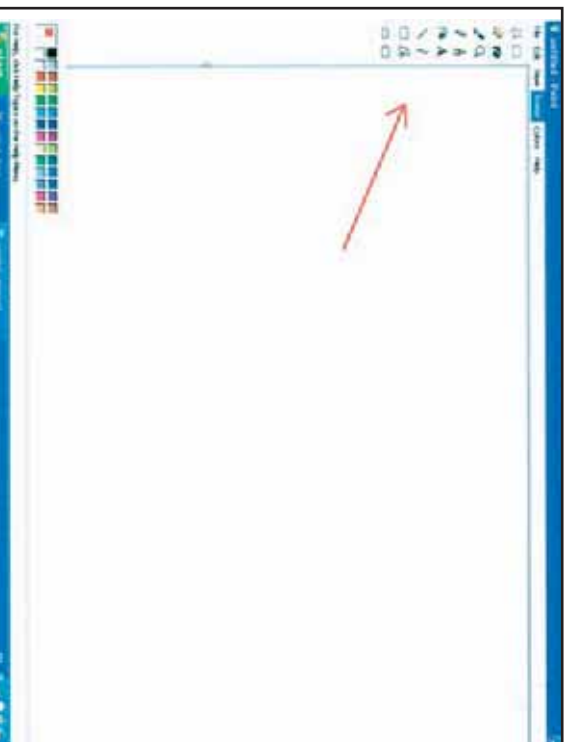
د (PAINT) له پروگرام څخه د استفادي لپاره لومړی کمپیوټر روښانه کړئ.

کله چې د ماینټور (DESKTOP) پرمخ اصلي صفحه څرگنده شي د سټارټ (START) د تڼۍ په کلیک کولو سره چې د صفحې په لاندنۍ

PAINT, صفحه په ماینټور کې.

برخه کي کين لوري ته ده، (PYOGRAMS) ليکني ته يوسئ يوه نوي مينو خلاصيري. په دي مينو کي خای بنود د ليکني خواته يو سئ چي بله مينو خلاصه شي. په لسټ کي (ACCESSORIES) پيدا کړئ او خای بنود هغي ته ورولئ. په ترتيب يوه بله نوي مينو خلاصيري چي په هغي کي د (PAINT) پروگرام وجود لري او په هغه باندې بايد کليک شي چي د (PAINT) پروگرام ته ور داخل شي. د (PAINT) کړکي په يوه لويه سينه او رنگه صفحه کي په اصلي برخه کي شامله ده. کولی شي چي په هغي باندې انځورگري او نقاشي وکړئ. د دي صفحه چي په چپ پورتي طرف کي د انځورگري لوبني او وسيلي ليدل کيږي، لکه: پنسل، پنسل پاک، مويک، رنگ او... په کليک کولو سره هغه فعال کيږي او بيا د موس په حرکت خطونه مشخص کړئ. د پنسل، مويک يا د رنگ په علامو باندې کليک وکړئ او د موس په حرکت د خپلي خوښي خطونه او شکونه انځور کړئ. وروسته بله علامه فعاله کړئ په هغي باندې په کليک کولو نوي شکونه د هغي برمخ وکارئ. دي کار ته ادامه ورکړئ

(تصوير ۲)

چي له ټولو وسيلو سره اشنا شئ: د صفحي په لاندني برخه چي خواته د رنگ پليټ وجود لري چي د تور او سپين په گابون ۶ ۲ رنگونه دي. د دې رنگونو د هريوه په کليک کولو کولی شئ د خپلي خوښي رنگ فعال کړئ ترڅو رنگه خطونه او شکلونه رسم کړئ. د رنگ سطل چي د عمودي مينو د پورتنۍ برخي په چپ طرف کي قرار لري دصفحي په لاندې پليټي د هر رنگ په کليک کولو سره کولئ شئ بيلي بيلي سطحي رنگه کړئ.

د صفحي پورتنۍ چي خوا ليکنونه څير شي د (IMAGE)تنۍ کليک کړئ چي کوچني مينو خلاصه شي؛ په دې مينو کي (CLEAR IMAGE) کليک کړئ چي صفحه بيا سپينه شي اوس له سطل د خپلي خوښي په رنگ اصلي صفحه رنگه کړئ. وروسته په وسيلو او نورو رنگونو رسامي او نقاشي وکړئ. که چيري د پليټ په هر يو رنگ کليک کړئ، يوه وړوکي کرکۍ خلاصيري چي هغه ډير زيات رنگونه ستاسي په واک کي درکوي. تاسي کولی شئ چي د دې جدول هريو رنگ چي ټاکي د OK د تنۍ په کليک کولو هغه رنگ فعال کړئ. بيا کيدلی شي چي رسامي او رنگ اميزي پرې و کړئ. که غواړئ چي د نورو بيلو بيلو رنگو څخه گټه واخلي، نو د (DEFINE CUSTOM COLORS)تنۍ کليک کړئ ترڅو د بيلو بيلو رنگونو جدول ستاسي په واک کي درکړي. د هري برخي په کليک

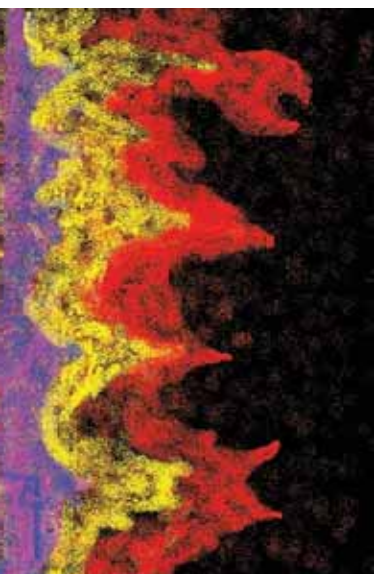

(تصوير ۴)

(تصوير ۳)

کولو د جدول بیلو رنگونو در چي یعنی تیاره او روښانه رنگونه د یوې نړۍ فیتي په مخ د جدول ښي، خواته لیدلی شی، او په هر یوه یې چې کلیک کړئ او بیا د (OK) تڼۍ، کلیک کړئ ستاسې د خوښې رنگ فعالیږي. د نوي رنگ تر انتخابولو وروسته (ADD TO CUSTOM COLOR) کلیک کړئ دا نوی رنگ په رنگه پلیټ کې په اصلي صفحه ور زیاتېږي. دې پروگرام سره په اشنا کیدو کولی شی، چې بیل بیل تصویرونه نقاشي کړئ او خپل ذهني خیالونه، ابتکاري طرحې، هندسي طرحې او ازاد شکلونه له خپلې خوښې سره سم انځور کړئ.

(تصویر ۴)

تمرین:

د (PAINT) پروگرام په مرسته د خپلې خوښې موضوع انځور کړئ.

د افغانستان د ملي موزیمونو سره اشنايي

د کندهار موزیم:

د کندهار د موزیم لرغوني لوبښي او اثار تر ۱۳۳۴ هـ ش کال د ښاروالی د وسایلو سره یوځای ساتل کیدل. په همدې کال کې د کندهار د نایب الحکومه عبدالغني خان په امر او لارښوونه د ښاروالی دفتر و نه او د موزیم ماموریت سره جلا شول. د موزیم لپاره یوه خونه و ټاکل شوه چې لرغوني آثار د نندارې لپاره په کې په منظم ډول کینودل شول. په ۱۳۳۹ هـ ش کال کې د پوهنې وزارت د اقدام له مخې موزیم له ښاروالی څخه جلا له ۷۰۰ آتارو سره د پوهنې په مدیریت پورې وتړل شو. ددې موزیم ځینې آثار د دولتي ادارو لخوا اهما شوي وو او ځینې نور یې له بازار څخه رانیول شوي وو.

د غزني موزیم:

د لرغونو آتارو د زیاتیدو په وجه چې په یوه خونه کې ساتل کیدل، دغزني د موزیم د تاسیس سبب شول. ددې موزیم اثار ځینې په ناڅاپي ډول لاس ته راغلي دي، لکه: د بیلو بیلو زمانو لرغوني سکې، خطي نسخې، د ډبرو د لوبښو ټوټې وي چې د سلطان محمود غزنوي د مقبرې په ودانۍ کې ساتل کیدي. د ایټالوي لرغون پېژندونکو د کیندلو په نتیجه چې د غزني په مختلفو سیمو کې یې وکړې، ډیر لرغوني آثار لاسته راغلل چې ځینې یې له اسلام څخه مخکې او ځینې نور یې په اسلامي دورو پورې تړاو درلود، نو ځکه پس له هغې د غزني موزیم زیات ارزښت پیدا کړ. د

غزني د موزيم اثار دوه ډوله دي. يو ډول هغه اثار دي چې تر کيندنو پرته لاس ته راغلي دي، په عمومي ډول د غزني له بازار څخه اخیستل شوي دي، لکه:

قلمي نسخي، ډبري، لوحې او فلزي اثار چې د غزني دینار نه دباندي له اطرافو څخه لاس ته راغلي دي، د غزنویانو په دورو پورې اړه لري چې په هغو کې دوي لږې کتوري چې په هغې باندي د مات شوي صلیب او په کوفی خط د لیکنو علامي موجودي دي، د زمربانو مجسمې چې په بڼونو د اوبو د فوارو او یا شینلو استفاده تري کیده. د مرمر و ډبري چې په هغې باندي د حیواناتو څیرې په مجز العقول (د عقل څخه پورته) کیندل شوي وي، سکې، سفالي لوښي، د ښکلا ټوټې چې په غالب گمان یا له خټې او ځینې له محلي گچ څخه دي. ددی اثارو په ډله کې شامل دي. د غزني د موزیم ارزښت په دوو اصولونو کې نغښتي دی. لومړی دا چې موزیم د غزنویانو د دوران د هنري سبک ښکارندويي کوي او دویم دا چې د غزني د موزیم ځینې اثار له اسلام څخه په مخکې دورو پورې تړاو لري.

د نهم ټولګي د منابعو فهرست

۱. د نقاشي د تدریس لارښود د تنکیو ځوانانو او ځوانانو لپاره، غلام محی الدین شینم ۱۳۸۰ کال
۲. د هنر د تدریس د ښوونکو لارښود د لومړیو، دویمو او دریمو ټولګیو لپاره کور د ۴/۵۳/سال ۱۳۸۵.
۳. د لاسي چاپ کارگاه فني او حرفوي کود ۲۰/۳۵۸، ۱۳۸۴
۴. د نگارګري کارگاه فني او حرفوي کود ۲۹، سال ۱۳۸۶
۵. د ایراني کاشي کاري طرح او اجراء محمود ماهر النقش. انتشارات موزیم رضاعباسي
۶. د هنر دایرة المعارف، روئیني پاکیار. د معاصر فرهنگ نشر ۱۳۸۶ کال
۷. هنر د زماني په اوږدو کې، هلن گاردنر. د نگاه انتشارات او گاه ۱۳۸۶ کال
۸. د نقاشی د مکاتب سره آشنایی فني او حرفوي کود ۲/۴۵۰، کال ۱۳۸۶
۹. په تاریخ کې د هنر سیر ۲، د پوهنځي نه مخکي کود ۸/۵۹۴، کال ۱۳۸۶
۱۰. د هنر کارگاه ۲ د پوهنځي نه مخکي کود ۱/۵۹۴، کال ۱۳۸۶
۱۱. په شلمه پیر کې اخیریني مفاهیم او روښکړونه، ادارود لوسي اسمیت
۱۲. هنرمندان روبرت نیتین، نشرنی
۱۳. هنر په مرکزي آسیا کې کالپوگا خچکورا، اکبر حاکیموف، ترجمه ناهید.
۱۴. د ایران د لاسي صنایعو سیر (مقالو مجموعه) چي کلاړک، د ایران، تهران د ملي بانک انتشارات

۱۵. د خط د هنر پیدایښت او په هغې کې د تحول سیر، جواد یساوولی ثانی. د فرهنگسرا
انتشارات

۱۶. د افغانستان فشرده تاریخ، فاروق انصاری. د مطالعاتو مرکز، کابل، ۱۳۸۳ کال

۱۷. د افغانستان مهاجر نقاشان، غلام محی الدین شبنم غزنوی. د یونسکو دفتر،
۱۳۸۱ کال

۱۸. موزیم پېژندنه او د موزیمونو سیر په افغانستان کې.

۱۹. خودآموز گام به گام Windows- Meid Center، مرتضی نوربان او
نرگس نوربان، زینت حسینی رامشه د بېشه انتشارات، کال ۱۳۸۴.

۲۰. BY ONDORISHA, ۱۹۷۴, EMBROIDERY FOR FUN.
PUBLISHERS

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**